

Planlegging og sparing

EITT orð, sum hevur verið nógv nýtt í almenna orðaskiftinum nú í eina tíð er orðið SPARING. Onkur heldur, at veruligi týðningurin av orðinum er skerjing. Lat tað liggja. Men tá okkara politikarar fara at tosa um at brúka minni pengar til hetta og hatta, so áttu teir ikki at sloppið undan at tikið stæðu til eitt annað orð, sum eftir okkara metan hevur nógv størri og meira grundleggjandi týðning. Hetta orðið eitur PLANLEGGING.

LAT tað verða sagt beinanvegin, at er tað nakað, sum okkum tørvar í hesum landi, so er tað planlegging á so gott sum øllum økjum. Og tørvandi planleggingin eigur ein stóran part av skyldini fyrri, at stæðan er, sum hon er.

OG tað nyttar einki at fara undir spari-tiltek, um tú tá ikki eisini hugsar um planlegging. Vit minnst øll, hvussu fyrrverandi figgjarmálaráðharri tjóðveldisflokksins, Finnboi Isakson, fór

fram, tá hann kom út í landsstýrið her fyrri. Fyrst segði hann seg einki skil hava á figgjarmálaráðgjøftum fyrri harnæst at geva øllum almennum stovnum boð um at spara so og so nógv. Alt hetta varð gjørt í skundi uttan nakra miðvísu ætlan og planlegging inn í framtíðina. Og tíverri má tað sama eisini sigast um fyriliggjandi figgjarmálaráðgjøftum. Sparing og skerjing — men eingin planlegging.

OG LAT okkum taka eitt dømi úr heildini fyrri at illustrera hetta betur. SJÚKRAHÚSVERKIÐ! Henda okkara heilaga kúgv skal skerjast so tað forslær. Hetta sjúkrahúsið so nógv %, og hatta so nógv % fyrri at rækka tí magiska talinum, sum landsstýrið hevur ásett. Men hvar finna vit í uppskoti- num til sparing á sjúkrahússøkinum nakra veruliga og vælgjøgnumhugs- aða ætlan fyrri hvussu okkara samlaða sjúkrahúsværk skal virka í framtíðini, t.v.s. eina veruliga og skilagóða spar- ing. Ongastaðni. Tí hetta torir rætt og slætt eingin politikari og enn minni sjúkrahúsmyndugleikarnir at nerta við. Politikararnir toja ikki av ótta fyrri sínum atkvøðum og sjúkrahúsléislán

torir helst heldur ikki av ótta fyrri politikarunum og fyrri læknunum. Hetta er sakin í einum nøtuhylki.

HØVÐU vit viljað fram skilagóðar sparingar á hesum øki, so segdu vit ikki, hvussu nógv hvørt av sjúkra- húsunum skal spara. Tá tóku vit alt sjúkrahúsværkið undir einum og segdu: hvussu planleggja og arbeiða vit best í framtíðini um somu tíð sum vit kunnu spara.

VAR nakað skil í at fremja sparingar innan eitt kostnaðarmikið sjúkrahúsværk, so fyrilá ein framtíðarætlan fyrri, hvussu alt okkara sjúkrahúsværk skal virka og hvussu tað kann virka best við teimum játtanum og máguleikum, vit hava.

HVØR av okkum veit ikki, at ein av or- søkunum til, at partur av okkara sjúkrahúsværki ikki virkar sum tað skal, er tann, at læknarnir á teimum ymsu sjúkrahúsum og innanhýsis á sjúkrahúsum kunnu ikki samstarva. Og hetta lata vit bara um okkum ganga. Vit, sum eru við til at gjalda raksturin av hesum sama sjúkrahú-

verki, lata ávísar læknar sleppa at brúka sjúkrahúsinu sum vóru tey teirra privatu arbeiðspláss uttan at hyggja at, hvat tænar samfelagnum og sjúk- lingum best.

TAD er einki dulsmál, at júst sjúkra- húsverkið er eitt av teimum eymu málunum at nema við her á land. Øll yppa øksl og siga, at soleiðis má tað bara vera. Men er tað ikki uppá tíðina, at vit fáa broytt ta skeivu gongdina í tí føroyska sjúkrahúsværkinum. Er tað ikki uppá tíðina, at sjúkrahússtjórar og starvsfólk á sjúkrahúsum saman við ábyrgdarfullum politikarum seta seg niður og stinga út í kortið: soleiðis skal okkara samlaða sjúkrahúsværk virka í framtíðini undir tí figgarliga karmi, sum ráðini verða til. Vónandi er ikki síðsta orðið sagt í hesum máli. Her í blaðnum hevur ofta verið lagt upp til orðaskifti um umrødda mál, men tað hevur vist seg tørført at fáa fólk, sum arbeiða innan sjúkrahúsværkið, og fólk, sum onkursvegna hava tilknýti til sjúkrahúsværki, at siga sína hugsan. Hava tit ikki tagt nóg leingi!

jamú

Burturspiltar talentir

Ólavur W. Høgenesen

»Hava tit nakrar trupul- leikar ella okkurt tit vilja tosa um, so skulu tit bein- anvegin siga frá«, segði skúlastjórin fyrsta skúla- dagin. »Babba, so mugu vit tosa við hann bein- anvegin, tí vit hava trup- ulleikar«, teskaði ein drongur sum eg kenni. »Hvat er tað?«, spurdi pápin. »Vit skulu eftir ná- um í morgin!«. Hann, sum er nóg skjóttur, kann sleppa undan mong- um. Men mangan er tað so, at sjálvur trupulleikar- nir hava við sær persón- ligar bindingar, sum gera tað trupult at fáa teir fram í ljósið. Insest - ella seks- uel misnýtsla av børnum - hevur hettar við sær. Og jú longri, ið dráð verður, verri er at koma fram við trupulleikum. Insest var eitt av evnuni, sum Kjørbreit hevði tikið upp sunnukvøldið. Tosað var við sálarfrøð- ingin Aase Mortensen, sum visti serliga nógv um evnið. Hon fortaldi okk- um, at sjálv eitt so gref- ligt upplivisli ber til at gloyma ella leggja lok á. Tað var Dagmar, sum

skifti orð við sálarfrøð- ingin og eisini við Honnu Lisberg, og báðar samrøð- urnar vóru væl eydnaðar. Tí bæði Aase og Hanna vildu tosa, tóktust eftirfar- andi, og tær tóktust kenna seg væl, har tær sótu. Og so hevur Dagmar serstøk evni til at lurta og so taka um endan, um eg so má siga: tá hon spyr, ger hon tað oftast við stutt og greitt at taka aftur í aftur tað seinasta, tann spurdi segði... Hettar fær sam- røðurnar at liggja so ræðið, hóast partarnir sjálvsagt hava tosa um evnið, áð- renn sendingin byrjaði. Spell var tað, at vit ikki fingur høvi til at hitta ein, sum hevði royndir av in- sest, - antin ein, ið hevði verið fyrri tí ella ein, sum hevði framt tað ella helst bæði tvey. Tí bæði Aase og Hanna lótu okkum vita, hvussu álvarsligt og tungt hettar var fyrri partarnar, ja so ringt, at tey ongan máguleika høvdu at bera tað fram í orðum. Men vit máttu taka til takkar við sefrøðinginum og barnaverndar-liminum, sum báðar uppliva tað utt- anfrá, um enn nærri enn tey flestu. Og tað er ikki

bara tí, at tað av góðum grundum er trupult at finna nakran, sum vil vera við í eina sending. Tað er eisini tí, at føroysku fjøl- miðlarnir hava hettar at renna aftaná hvørjum Hanusi og Janusi, sum kemur til landið. Og tað er gott í mongum førum, men tíverri er prísurin, at sendingarnar ikki verða nóg umfatandi, tí stundir vera ikki til tess. Ein sending, sum setti sær fyrri at lýsa evnið insest hevði sjálvandi havt fólk við, sum høvdu beinleiðis royndir. Kanska skuldi samrøðan við Aase Mortensen verið goymd til eitt slíkt høvi. Umframt at vit høvdu fingið nøktad okkara forvitnið um duldar- arfullan seksulalitet, so høvdu vit eisini kunna vísast okkum um allar tær talentir, sum fara skeyti í tí sorgarleiki, sum insest er. Tað vita bókmentarar um at siga, skrivarar av teimum, sum hava verið fyrri insest.

Burturspiltar talentir - hóast á einum minni álvars- ligum stæði - var tað eisini at lata teir annars evnariku klaksvíks-skemtarnar luttaka í Kjørbreit-send-

ingini. Skemt í hasum líki er so fullkomuliga óegnað sjónvarps-tilfar. Ein band- aður látur hevði kanska bót um, men ómakin vert er tað ikki. Var tað eitt kag inn í norðoyastevnu- eitið, vit sóu, so var tað í lagi, - so fingur vit frænir av, hvat vit skuldu siggja á einum sjónleikara-palli. Men sum sjónvarp? Nei, nei, nei... Friggjakkvøldið í hinari vikuni hittu vit lastbila- eiganar Bent Heick Hans- en. Hann var eisini áhug- aður í pyramidum. Og ikki bert áhugaður, hann var eisini - hóast ólærður - sefrøðingur innan pyra- midu-gransking og helt fyrilestrar bæði í Frankfurt og Kairo fyrri teimum lærðu fornfrøðingunum. Sum sjálvandi høvdu havt ilt við at góðtaka hann, tí hann óboðin kom upp í tað góða selskapið. Hettar átti at givið hug- skot til sendingar her heima av sama slag. Tað er eitt ótal av fólkum kring Føroya land, ið hevur tal- entur fyrri einum og øðrum, men sum ongantíð koma fram. Hví? Sum Olaf Ol- sen segði í sendingini á sýnini um EF: vit koma

ikkí uttan um pengarnar. Og ikki Olafi at siga: pen- gar eru ikki bara nakað, sum eru og sum skulu til, - onkur situr á teimum! Og peningur gevur eisini vald. Eina ferð vóru tað nokur talentir, ið funnu upp á at fiska og selja rækjur, men Fiskasølan sekunderað av peningastovnum spenti bein. Innit tað visti seg at tað loysti seg... Og so vóru tað talentini, sum fóru undir laksin. Og Fiskasølan spenti bein. Innit tað visti seg at tað loysti seg... og so út eftir. So í okkara egna landi er ørgrynna av talentum sum verd eru at lýsa og skifta orð við. Ikki fyrri at vísa, hvussu einastandandi tey eru. Tað kann harkalið gera, tá skipini fáa navn, í grækarmessu-røðum, í rundum føðingardøgum... Men fyrri at taka dømi um øll tey talentir í landi okk- ara, sum ongantíð koma fyrri ein dag. Tí tey kendu undantøkini eru ikki eina- standandi sum talentir, tí tey hava mangar líkar. Sum ikki koma fram.

Hettar saman við tí sum Olaf Olsen segði um hvussu fjøltáttadur føroy-

ingar eru, var sum tikið úr ritum Karl Marx' sála um teir máguleikarnar, sum kapitalisman hevur alt fram, men sum hon ikki gevur høvi til at lata blóma. Tann, sum ivast, kann lesa t.d. »Grundri- isse«. Tað skuldu verið náðir at lisið, nú meðan Dagblaðið fær brenni- stund. Hendan sendingin hjá Tróndi um EF var einki minni enn heilt einastand- andi, - upplýsandi sjón- varp, tá tað er allar, allar best. Greiður problemat- ikkur, greið dømi, greiðir spurningar og góð rediger- ing, - byrjandi við tí kon- kreta virkinum, skiftið mill- um landstýrismann og formannin í ídnaðarfelag- num, fyrri síðani at enda við virkinum aftur. Tó var hann so væl fyrireikaður, at viðhvørt vóru spurning- arnir í ov stóran mun eftirljóð av tí teir høvdu tosað saman um, áðrenn sendingina. Her kundi Tróndur lært av Dagmar. Seinasta partin hjá Uffa um eina kampanju kundi eg hugsa mær bert var